

Emigrace

Projektová hodina
s pracovním listem pro dějepis
a společenskovední předměty

list je koncipován na 1 vyučovací hodinu/45 min

Autorka pracovního listu: Mgr. Martina Kantová

1. úkol

Doplň do textu chybějící pojmy.

Politická emigrace z Československa probíhala v několika významných vlnách. První byla spojena s .....
dohodou z roku ....., po níž odešel do exilu například prezident ..... Po okupaci českých zemí
vznikl ....., odkud odcházeli uprchlíci zejména do Francie a později do .....
Další velká vlna emigrace následovala po komunistickém převratu v roce ..... Toto období bývá označováno
jako ..... emigrace. Mnoho lidí odcházelo přes hranice za pomoci ..... a jejich cílem
byly zejména státy západní Evropy a .....
Poslední významná emigrační vlna souvisela s invází vojsk ..... v roce ..... Označuje se jako
..... emigrace a jedním z důvodů odchodu byl nesouhlas s okupací a následnou .....

2. úkol

Odpovězte na otázky k textu.

Proč se centrum československého exilu přesunulo z Francie do Velké Británie?

.....

Jaké prostředky používal komunistický režim proti emigrantům?

.....

Do kterých zemí emigranti nejčastěji odcházeli?

.....

Co byla akce Asanace a proti komu byla zaměřena?

.....

3. úkol

Vyber z textu nejvýznamnější historické události, které vedly k odchodu obyvatel
z Československa. U každé stručně vysvětli její význam.

Událost	Rok	Jak ovlivnila emigraci?

4. úkol

Spoj osobnost s jejím významem.

1. Edvard Beneš
2. Klement Gottwald
3. Josif Stalin
4. Gustáv Husák

- A. představitel normalizace
- B. prezident a vůdce londýnského exilu
- C. vůdce komunistické emigrace v Moskvě
- D. sovětský diktátor

Zdroj fotografií: Wikimedia Commons

5. úkol

Kdo by odešel?

Představ si, že žiješ v Československu:

- v roce 1939,
- v roce 1948,
- v roce 1968.

Rozhodl(a) by ses emigrovat?

Období	Ano/Ne	Uveď alespoň dva argumenty
1939		
1948		
1968		

Bonusová aktivita

Vyber si jednu z emigračních vln (1938, 1948 nebo 1968) a napiš krátký deníkový zápis člověka, který se rozhodl opustit Československo. Zaměř se na jeho pocity, obavy, očekávání i překážky, které musel překonat.

Politická emigrace z Československa 1938-1989

Na konci 30. let 20. století došlo vlivem agresivní politiky nacistického Německa k nárůstu napětí v Evropě. Mnichovskou dohodou na podzim 1938 přišlo Československo o pohraniční území a z okleštěné republiky začali odcházet do exilu jednotliví politikové, mezi nimi i bývalý prezident Edvard Beneš, který našel útočiště v Londýně. Silnou vlnu emigrace vyvolala okupace zbytku českých zemí a vznik Protektorátu Čechy a Morava. Hlavním cílem uprchlíků se stala Francie, kde se začal politický exil organizovat v čele s Československým národním výborem. Po porážce Francie se těžiště emigrace přesunulo do Velké Británie, která v roce 1942 uznala exilovou vládu v čele s Benešem. Ve stejném Velká Británie a Francie prohlásily mnichovskou dohodu za neplatnou, čímž uznaly předmnichovské hranice Československa.

Edvard Beneš se rozhodl navázat spolupráci také se Sovětským svazem, bojujícím proti nacistickému Německu. V prosinci 1943 došlo k podpisu smlouvy mezi těmito státy o přátelství, vzájemné pomoci a poválečné spolupráci. V Moskvě v té době pobývala komunistická emigrace v čele s Klementem Gottwaldem. Ta se podle pokynů Stalina zaměřila na získání moci v Československu. Na rozdíl od londýnské emigrace měla zcela jasné plány a představy o budoucím uspořádání státu. V dubnu 1945 došlo k ustavení první poválečné vlády, ve které silné pozice obsadili komunisté, a k vyhlášení Košického vládního programu, který vznikl na základě komunistických návrhů.

K další silné vlně emigrace, čítající zhruba 70 000 lidí, pak došlo po komunistickém převratu v únoru 1948, proto také exil let 1948-1968 bývá označován jako pouťorový. Lidé opouštěli republiku většinou z obav z perzekuce, případně i o život. Část z nich odešla legálně, většina přecházela hranice buď sama nebo za pomoci převaděčů. Většina odcházela do Německa a odtamtud dále do západní Evropy, ale i USA, Kanady či Austrálie. Se vznikem železné opony, soustavy neprostupných zařízení na západních hranicích, se počet emigrantů snižoval. Do emigrace odešla řada vysokých nekomunistických politiků, kteří se pokusili exil organizovat. Rozdílné postoje, osobní antipatie i odlišné názory na postavení Slovenska vedly k tomu, že spolupráce přes opakované snahy příliš nefungovala. Většina up-

rchlíků očekávala, že jejich pobyt v zahraničí bude jen dočasný, že dojde ke změně politických poměrů a oni se vrátí. Snažili se ovlivnit situaci prostřednictvím letáků, agentů-chodců apod.

Komunistický režim zpřísnil podmínky pro výjezd na západ i postihy za nedovolenou emigraci. Státní bezpečnost vysílal spolupracovníky, kteří měli situaci sledovat, rozbít emigraci, v krajních případech prováděli i únosy vybraných osob. Emigranti vítala uvolnění a změny v 60. letech, které vrcholily pražským jarem.

Invaze vojsk Varšavské smlouvy vyvolala další masovou emigrační vlnu více než 145 000 lidí, která se označuje jako posrpnová. Zpočátku byly orgány státní správy i pohraničních složek benevolentní, později přitvrdily a počet emigrantů rychle klesal, opět se začal navyšovat v 80. letech. Důvody k opuštění republiky byly nesouhlas s okupací a přítomností cizích armád, nespokojenost s normalizačním Husákovským režimem i touha po lepším životě. Velká část emigrantů se nevrátila z oficiálního výjezdu do ciziny. Azyl našli hlavně v SRN, Švýcarsku, USA, Kanadě, Austrálii či Rakousku. Komunistický režim na druhou stranu stovkám politicky nepohodlných osob nepovolil návrat případně je nátlakem nutil k vysídlení. Nejznámějším takovýmto případem se stala akce Asanace, zaměřená především proti signatářům Charty 77.

